

Tihomir Stevanović

P O R T R E T

Roman

Otvorena knjiga

Beograd,
2024.

Copyright © za ovo izdanje Otvorena knjiga

Tihomir Stevanović

P O R T R E T

„I Sotona dođe među njih govoreći: 'Ja sam također sin Božji', i on im zapovijedaše govoreći: 'Ne vjerujte tome', i oni ne vjerovahu tome, i ljubljahu Sotonu većma nego Boga. I ljudi počеше od toga vremena nadalje biti tjelesni, sjetilni i đavolski.”

Knjige Mojsijeve, glava peta, deo iz prijevoda Biblije kako on bijaše objavljen Jozefu Smitu, proroku, od maja 1830. do februara 1831. godine.

„A od šestoga sahata bi tama po svoj zemlji do sahata devetog.”

Evandjelje po Mateju, 27. glava

„Čovek je uzrok svakog zla.”

K.G. Jung

1. ADVOKAT

Volja. I još poslednja. Idite molim Vas... To mu dođe, znate, više nešto kao nemoguća želja. Ko je video da se želje ispunjavaju? Još pokojniku? Ni živima ne ide to od ruke, a kamoli mrtvima. Da je mogao, za života bi ostvario. Šta mu je smetalo pozvati naslednike i podeliti sve *tet a tet*? Nego ovako. Umro, pa ti sada gledaj šta ćeš. Volja se lomi, nailazi na prepreke, rukavce, uvale i kada možeš vladati svojom sudbinom, a tek kada si mrtav, to nikako ne ide. I to sa sudbinom samo je zavaravanje. Da si skrenuo desno, sreo bi ženu svog života, levo bi te zagazio tramvaj. Ovako si otišao kući na ručak. Čudno je kada se o tome razmišlja. Gotovo filozofsko pitanje. Izvan fizike. Fizičkog. Metafizika. Lepo kažu: „Čovek pravi planove, a Bog se smeje.” Ima ta teorija kako je sve slučaj i da se sve vrti na bacanje kockica, pa šta padne. Skoro sam čitao nešto o tome. Naprosto, ne postoji slobodna volja, nego je sve ili slučaj ili unpred određeno, determinisano. Živima je to samo uteha. Kako oni kao nešto mogu sa svojim životom. Kada bi znali da nije tako, ubili bi se odmah. Ne svi. Većina. Nego... Vratimo se mi testamentu. Manimo se ovih visokoumnih tema. Kad

se raspričam, ne umem da stanem. Oporuka. Last vil. Zaveštanje. Nekoliko reči na papiru. Pogledao sam... Može to sve pasti. Svaka reč. Očas posla. No, Vama na volju. Eto, proverio sam. Sve je, kao i obično, na prvi pogled u redu, ali... A Vi stvarno nećete da rušite testament? Šteta. Ipak, ujak ostavlja stan bratu, a Vama, da izvinite, drangulije. Slike i biblioteku. Ko danas to ceni? Umetnost i tandara mandara. Duhovne vrednosti. Kome je do toga? Znae kako je – ja, kao advokat i pravnik, prvenstveno znam da sve ima svoju cenu i da ste loše prošli u ovoj podeli karta... Ono, kako rekoste, ako nikog nije imao do Vas, sestrića, on je mogao kako je hteo. Eto mu volja. Da ostavi nekog, i to braću rođenu, zavađenu. Ali Vi bratu i njemu ništa ne zamerate. Dobro... Ne može se obarati ako mu se nečim niste zamerili. Ili ako je Vaš brat, recimo, ređe obilazio oca od Vas... U redu, ako mislite kako ste bolje prošli, to je na Vama. Ali Vi imate stan, a brat nema. Altruistas. To se retko sreće. Sad razumem... Vas je strah da brat ne obori testament. Pa moguće je. Ko zna? Ljudi su, po prirodi, gramzivi. Alavi. Ceo život prođe im u jurnjavi za parama i materijalnim i na kraju šta? Stojiš pred dva metra bez geometra i to ti je sve za budućnost. Dok tvojih ima i dok hoće da plaćaju grobno mesto. Inače te izvadiše, koski kao ima, na neku gomilu i gotovo. To mu dođe sigurna sudbina. Kostu na gomili. Eto slike. Jaka stvar. A možda među njima ima neka vredna. Pikašo, Mone ili neki drugi. Možda krijete od mene šta je ujak stvarno ostavio? A? Vaše pravo. I šta kažete na moju zbirku? Vidite kako je kod mene svaki zid slikama popunjen, a neko, recimo Vi, pomislio bi da je to

što ja volim umetnost. Daleko od toga! Pragmatičan sam čovek. Što ono kažu: „Para je para.” Auto, nepokretnost, ima svoju cenu. Uvek se za to nađe kupac. Ova platna i crteži – to je, bez uvrede za Vaše mišljenje, koje je sigurno drugačije, samo žvrljanje. Nema za me razlike između onog što dete u obdaništu namaca i jednog Gogena. Čemu to, pobogu, služi? Sva ta umetnost? Nema nikakvu praktičnu vrednost. Ono jeste, čovek uzme parče papira, nažvrlja recimo neku brojku sa sto, tri ili jednom nulom i nekom cifrom, te kaže: „Ovo je novčanica.” I svi se slože. Eto ti novca. Stvar dogovora. Vrednost je to u suštini. A ovo... Te slike su moj deda i otac, kao advokati, uzimali ili u zalogu, ili su naplaćivali tako. Bilo drugo vreme. Danas moje kolege dođu pa ti skinu vrata. Ozbiljno. Pogotovo ako seljaka zastupaju. Njemu kada skineš vrata na kući, nema gore stvari. Donesu dugovano odmah. Mada je meni to malo... Degute. Razumete već. Ipak sam ja iz ugledne kuće. I slabo radim sa ovima sa sela. Ko će sa njima izaći na kraj? Prepredno i kvarno u srži. Tako ih život naučio. Nikom, a najmanje državi, veruju. Što bi joj verovali? Sve im uzima – od letine do deteta, a ništa ne daje. Ista stvar je i sa mnom. Ni ja državi ništa ne verujem. Sve su one, države mislim, promenljiva stvar. Kao i novac. Zlato je za mene prava stvar. Nego, što se tiče slika... Evo nikad se ne zna da li tu ima neki Šumanović ili Predić. Nema, kažete? Ipak je to Vama struka. A što se ove oporuke tiče, ne može to Vaš brat srušiti. Po mom mišljenju, dobio je više. Molim? Ovo Vas interesuje? Ta mala sličica, ta minijatura, tako se kaže, je li, ona je još od moga dede. Ima broj pozadi.

Eto, broj dvadeset i osam. Meni je ta slika uvek čudna bila: vazna sa crvenim ružama, pa onda posudica sa šljivama i trešnjama, a iza prozor kroz koji se vidi sneg na drveću. Idite molim Vas, gde ide ruža, sneg, to voće koje ne stiže zajedno u istu sliku? Nema logike, a logika je sve. I to je iz 1909. godine. Taj potpis, to M.S, ništa ne znači. Barem da se punim imenom potpisao... Evo imam u knjigama dedinim odakle mu. Eto što ti je stara škola: vodila se evidencija o svemu. I ja tako radim, ali ne uzimam ništa osim keša. Sigurica. Evo starih knjiga. Staroslovnih. Vidite i sami: to je povez, korice se drže. To je bilo nekad. Prošlo više od sto godina, a kao juče da je koričeno. Radilo se kako valja, ne kao ovo danas... Evo slika data i zavedena pod tim brojem desetog septembra 1939. Slika „Četiri godišnja doba”. Barem smo rešili misteriju voća. Banalno. Neki doktor Grujić iz Zemuna, ulica Kaštelanova 19, time platio ostatak duga za neku parnicu oko gubitka dozvole za rad. I to je bilo onda 1400 dinara. Znači, u sadašnjim parama oko 600 evra. Znae, donesu neki put i meni stare pare, po neki srebrnjak ili zlatnik. Iščeprkaju odnekud i malko sam u tim vodama. Jedan srebrni dinar ima devet grama srebra i plaća se tri evra. Prosta računica. Dao bih Vam je za, šta ja znam, petsto. Mnogo? Dobro dajte četiri stotine. Makar zbog starosti i rama. Ne bih je davao za toliko, ali samo skuplja prašinu. Dogovoreno? Barem na nešto pristajete. A stvarno nećete da dirate u ovo zaveštanje? Šteta, baš šteta. Mislim, kako ste na gubitku, ali Vaša volja... Pogledajte malo bolje. Možda se tu krije neki, šta ja znam, Paja Jovanović? Donosili i posle rata. Kada su